

”במלים שלכם”: הנחיות לניסוח פרפרזות

”במלים שלכם” (”פרפרזה”) הכוונה לניסוח חדש של הטקסט המקורי, תוך שמירה על משמעותו והפנייה לפרטיו הביבליוגרפיים המדויקים של המקור.

פרפרזה היא חלופה לציטוט. ההבדל בין השניים הוא שכאשר מצטטים, מעתיקים במדויק את הנוסח המקורי, ומוסיפים מרכאות בתחילתו ובסופו של הציטוט. כאשר מדובר בכתובה אקדמית, בהרבה מקרים עדיף לנסח פרפרזה במקום לציטוט – כך תפגינו כי הבנתם את הנאמר, ולעבודתכם תתווסף מקוריות.

יש לציין כי במקרים מסוימים דווקא ציטוט עדיף על פרפרזה. והרבה פעמים נכון **לשלב** פרפרזות עם ציטוטים. נחזור לנקודה זו בהמשך.

בכל פעם שכותבים פרפרזה, חשוב לאזכר את המקור עצמו. נוסף על כך, עליכם להקפיד שלא לנקוט ניסוח דומה מדי לנוסח המקורי, שאם לא כן אתם מסתכנים בביצוע גניבה ספרותית (פלגיאט).

כך תכתבו פרפרזה במספר שלבים:

1. קראו באופן קפדני את החומר שאתם מבקשים להכליל בעבודתכם, על מנת לוודא שהבנתם אותו כהלכה. קריאות חוזרות עוזרות להעמיק בחומר ולבסס יותר את הפרשנות.
2. רשמו לעצמכם את הרעיונות המרכזיים המופיעים בו, המושגים והטענות.
3. בלי להתבונן בנוסח המקורי, פתבו את האמור בטקסט, או את החלקים מתוכו הנראים לכם חשובים, במילותיכם-שלכם.
4. השוו את מה שכתבתם לנוסח המקורי, ושנו מעט במקומות שהניסוח שלכם דומה מדי למקור.
5. אזכרו את המקור שממנו נלקחו הדברים.

דוגמאות לפרפרזות

הטקסט המקורי

”למרות זאת העריץ רינגלבלום את עבודתו של שיפר, והיו לו סיבות רבות לכך. ראשית, שיפר הדגיש את קשר הגומלין שבין ההיסטוריה היהודית לזו הכללית. אי אפשר לבדוד את חקר תולדות היהודים; אין דרך להבין את ההיסטוריה היהודית אלא אם כן מבינים את ההקשר ההיסטורי הכללי שחיו בו. העיקרון הזה נשאר אבן יסוד בגישה ההיסטורית של רינגלבלום.”

(יש לציין את המידע הביבליוגרפי המלא בהערות שוליים:

מתוך: שמואל ד' קאסוב, **מי יכתוב את ההיסטוריה שלנו? מבט חדש על עונג שבת – הארכיון היהודי החשוב מגטו ורשה**, ירושלים: יד ושם, 2014, עמ' 67)

הפררזה

רינגלבלום, כך מדגיש שמואל ד' קאסוב, חש הערכה גדולה למחקריו של שיפר, וזאת מכמה טעמים, בהם הדרך שבה מיקם שיפר את ההיסטוריה היהודית בהקשרה הכללי. דבר זה עלה בקנה אחד עם עמדתו של רינגלבלום, שהיה משוכנע שלא ניתן להבין את ההיסטוריה היהודית אם מתעלמים מהיסטוריה לא יהודית. מבחינתו של רינגלבלום, הבנה זו נותרה מרכיב בסיסי וחיוני.

- הטקסט נכתב מחדש במילותיכם-שלכם.
- משמעות הטקסט לא השתנתה.
- מובהר שטענה זו מסתמכת על מקור ספציפי (קאסוב – חשוב כמובן להוסיף גם את ההפניה המלאה לספרו, לפי כללי הציטוט הנהוגים בדיסציפלינה ההיסטורית).

כללי הציטוט הדיסציפלינריים מופיעים בחוברת ההדרכה לכתבת סמינריונים במחלקה להיסטוריה:
<http://estudy.openu.ac.il/opus/bin/en.jsp?enZone=Editor114354>

סרטוני ההדרכה לכתבת סמינריון בהיסטוריה: <https://opal.openu.ac.il/course/view.php?id=42685>

כמה הצעות שימושיות לניסוח לפרפרזות

ניסוח רעיון בדרך שונה מן המקור אינו תמיד קל. הנה מספר הצעות שימושיות שיסייעו לכם בעת ניסוח פרפרזות.

1. בנו את המשפטים שלכם אחרת מאשר בנוסח המקורי; למשל, שנו את סדר המשפט כך שבראש המשפט הציבו חלק שבמקור נמצא בסופו או במרכזו.
2. השתמשו במילים ובביטויים נרדפים.
3. אין סיבה להיצמד לחלוקת הטקסט המקורי למשפטים; חלקו את הנוסח שלכם למשפטים על פי בחירתכם.
4. שנו את מבנה המשפט; למשל, אם במקור הוא בלשון פעיל, כתבו אותו בלשון סביל, ולהיפך.

הנה טקסט שבו המחשנו נקודות אלה.

הטקסט המקורי

"הנוהג לרסן את הבכי בציבור היה גם ביטוי סמלי להצבת צורכי הכלל מעל לצורכי הפרט, הבכי בציבור הוא מבע רגשי גולמי – קולו של היחיד העלול לשבש את "קול המקהלה", הבכי עלול לרכז מבט בפרט הכואב, מחשבותיו ובייסוריו – בתקופה שבה החברה מבקשת מהפרט לרכז את מעייניו בקולקטיב ובאידיאה, להיות פה לגורל המשותף ולא לטרגדיה האישית."
(מתוך: עוז אלמוג, **הצבר – דיוקן**, תל אביב: עם עובד, 1997, עמ' 338)

הפררזה

בני הקיבוצים בתקופה זו, כפי שטען עוז אלמוג, נדרשו לשלוט ברצונותיהם וברגשותיהם הפרטיים ולהכפיפם למטרות הכלל. דוגמה אחת לכך הייתה הציפייה להימנעות מבכי בפני חברי קיבוץ אחרים.

בכי שכזה, כך היה מקובל להניח, יסיט את תשומת הלב מן המטרה הכללית לסבלו של הפרט, ובכך עלול לסכן את לכידותו של הקולקטיב.

1. בניית המשפטים שלכם אחרת מאשר בנוסח המקורי

כפי שאפשר לראות, הטקסט המקורי נפתח בדוגמה ספציפית של התנהגות רגשנית שבני הקיבוץ נדרשו להימנע ממנה – בכי בציבור – וממשיך להסביר מדוע בכי כזה חתר תחת הדרישה להעמיד את ענייני הכלל מעל לענייני הפרט.

בפרפרזה, לעומת זאת, מוזכרת בתחילת הדברים הדרישה הכללית לשלוט ברגשות, ואילו הדוגמה הספציפית של בכי מובאת בהמשך.

2. שימוש במילים נרדפות

מילים נרדפות הן מילים או ביטויים שונים שמשמעותם דומה. כאן ראינו את המעבר מ"טרגדיה אישית" ל"סבלו של הפרט", או מ"הנהוג לרסן את הבכי ל"הציפייה להימנעות מבכי."

אם אתם מתקשים במציאת מילים וביטויים נרדפים, תוכלו להסתייע במילוני מילים נרדפות. לפעמים אין מנוס משימוש באותן מילים שהופיעו גם בטקסט המקורי; הרי את המילה קולקטיב אפשר אמנם להחליף במילה "כלל", אבל לגיטימי גם להשתמש בה בהמשך, מאחר שאין כאן חלופות רבות.

חשוב מאוד להימנע מחזרה על ביטויים ודרכי ניסוח המסגירים סגנון מיוחד, או שהם מקוריים ואישיים. כך, למשל, אלמוג משתמש בביטויים כ"לרכו את מעייניו", "להיות פה לגורל המשותף", "מבע רגשי גולמי", וכיוצא בזה. כאשר חוזרים על ביטויים אלה, שהם ספרותיים ובלתי שכיחים, גם אם מדובר בצירוף מילים בודדות, מבצעים למעשה סוג של גניבה ספרותית (ובנוסף לכך, קל לקורא העבודה לשער שניסוח זה אינו מקורי מאחר שמרבית הסטודנטים נוטים להתנסח באופן אחר). לכן חשוב לנסח באופן עצמאי, וגם לפשט את הדברים ככל הניתן כך, למשל:

במקום "לרכו את מעייניו", אפשר לכתוב כאן: להתרכז ב

במקום "להיות פה לגורל המשותף", אפשר לכתוב כאן: לבטא את הגורל הכללי

במקום בכי הוא "מבע רגשי גולמי", אפשר לכתוב כאן: בכי הוא ביטוי רגשות ישיר ובוטה

3. שינוי מבנה המשפט

השינוי במשפט יכול לבוא לידי ביטוי בדרכים שונות. למשל, אם במקור הוא בלשון פעיל, כתבו אותו בלשון סביל, או העבירו מילים לתחילתו על מנת להדגיש היבט אחר. לדוגמה: "החברה מבקשת מהפרט" זהו ניסוח בלשון פעיל. " בני הקיבוצים נדרשו לשלוט ברצונותיהם" הנו ניסוח סביל.

4. חלוקת הנוסח שלכם למשפטים על פי בחירתכם

בניית הפרפרזה באמצעות חלוקה שונה למשפטים תאפשר לכם ליצור טקסט שונה מן המקור. למשל, בדוגמה שהצגנו, בטקסט המקורי יש למעשה משפט אחד, ארוך ומסועף, שסגנונו ספרותי ומליצי. בפרפרזה יש ניסוח פשוט יותר, וחלוקה של הטענה לשלושה משפטים קצרים.

אזכור של פרפרזה

ניסוח עצמאי לא פוטר אותנו מאזכור המקור שעליו אנחנו מסתמכים. כלומר, גם כשמנסחים פרפרזה יש לאזכר את המקור בצורה נאותה ומקובלת, ולהקפיד על איזכור אחיד בכל הטקסט שלכם. ניתן

לעשות זאת כחלק מן הטקסט ("כך מדגיש שמואל ד' קאסוב," "כפי שטען עוז אלמוג," ולצרף מראה מקום מלא בהערות שוליים) או להסתפק רק בהערות שוליים (ראו: עוז אלמוג, **הצבר – דיוקן**, תל אביב: עם עובד, 1997, עמ' 338). כך נמנעים גם מגניבה ספרותית וגם מבהירים לקורא על מה הדברים מתבססים.

פרפרזה לעומת ציטוט

כאשר אתם קוראים את החומר ורושמים לעצמכם הערות ביחס אליו, בהכרח אתם מנסחים גם פרפרזות ביחס לנקודות החשובות; ובכך אתם נמנעים מלצטט אותו במישרין ובמדויק. בעבודתכם מומלץ בדרך כלל שלא להרבות בציטוטים ישירים, מן הטעמים הבאים:

- פרפרזות מלמדות בבירור על כך שהבנתם את משמעות הטקסט.
- באמצעות פרפרזות יישמע בבירור קולכם האישי בעבודה שתגישו.
- ריבוי ציטוטים מקשה על קריאת עבודתכם ועל מעקב אחרי הטיעון המרכזי.

אך יש מצבים בהם אפשר ואפילו מומלץ לצטט. בהם:

- ♦ כאשר אתם מצטטים הגדרה מדויקת.
- ♦ כאשר אתם מותחים ביקורת על טענה מסוימת או מנתחים אותה.
- ♦ כאשר אתם אומרים משהו על השפה שבה השתמש המחבר או על סגנונו.
- ♦ כאשר אתם מבקשים לחזק טיעון בעזרת טקסט המוכיח את צדקתכם.

לא פעם מתאים גם שילוב של פרפרזה וציטוט. למשל, כאשר הדברים שאותם טוען המקור הם חריפים ושנויים במחלוקת. במקרה כזה, פרפרזה עלולה לעורר ספק האם אכן הדברים נטענו או שהניסוח העצמאי עושה אי צדק עם הכותבים המקוריים. כאשר מצטטים במדויק, דברים בשם אומרם, קשה יותר לפקפק. הציטוט מאפשר גם "טעימה" ישירה מסגנונו של הכותב או הכותבת, המלמדת אותנו הרבה על תפיסתם, במיוחד כאשר מדובר במקור היסטורי המרוחק מאתנו הן בזמן, הן בהקשר.

דוגמה לשילוב של פרפרזות [באות רגילה] עם ציטוטים [מודגשים כאן באות נטויה]:

מעט לפני מלחמת העולם הראשונה הפוטוריסטית הצרפתייה ולנטין דה סן פואה הביעה ציפייה נלהבת לבואה של שואה, אשר, כך היא קיוותה, תאפשר תחייה תרבותית. "אנו נמצאים בתחילתו של האביב," היא כתבה. "מה שחסר עדיין הוא שפע של אור שמש, כלומר הרבה דם שפוך." היא המשיכה בקריאה עזה לאנושות, כולל הנשים, לאמץ התנהגות ברוטלית ואכזרית: "עלינו לכפות על כולם, גברים ונשים שהם חלשים באותה המידה, דוגמה חדשה של אנרגיה כדי שנגיע לכדי אנושות עליונה. ... על האישה לזכות מחדש באכזריותה ובאלימות שלה, אשר גורמים לה לתקוף את המובסים מכיוון שנוצחו, עד כדי כך שהן מטילות בהם מום."

בהערות שוליים יש למסור את פרטיו המלאים של המקור ממנו ציטטתם ושעליו מתבססת הפרפרזה:

Valentine de Saint-Point, "Manifesto della donna futurista," *I manifesti del futurismo*

(Florence: Lacerba, 1914), pp. 70–73

שימו לב שאפשר לדלג על מילים או חלקים בתוך הציטוט, בתנאי שהחלקים שמושמטים לא חיוניים לשיקוף הטיעון והשמטתם לא משנה את כוונת המקור. אך במקרה של השמטה יש לציין זאת באמצעות סימן ברור בתוך הציטוט; במקרה זה כך: "...".
דוגמה נוספת למקום שבו עדיף לצטט או לשלב פרפרזה/ציטוט: כאשר הטענות הן מורכבות במיוחד, והבנתן דורשת מידה גדולה של פרשנות מצדכם. במקרה כזה, שימוש מדוד בציטוט מאפשר לקורא העבודה להתמודד ישירות עם הטענות, ולבחון האם לפרשנותכם יש ביסוס במקור.

פרפרזה לעומת תימצות או סיכום

פרפרזה היא ניסוח טקסט מסוים במילים אחרות, כך שאורכה יהיה די דומה לזה של הטקסט המקורי.

תימצות (או סיכום) הוא תיאור מלא או חלקי של התוצאה שהתקבלה בחלק חשוב של המחקר. על אף שישנו הבדל מובהק בין פרפרזה לבין תימצות (או סיכום), הלכה למעשה, במחקרים אקדמיים יש הרואים בתימצות ובסיכום משום פרפרזה.

דוגמאות לטקסט מתומצת

תמצית:

"בפרק זה, מראה המחבר תוך שימוש בדוגמאות רבות כיצד בני הקיבוצים נדרשו בעשורים הראשונים שלאחר קום המדינה להתנהג בהתאם לאתוס חברתי שיתופי שהבליט את מה שנתפס כטובת הכלל על פני רצונותיו ושאיפותיו של הפרט. הדבר בא לידי ביטוי במגוון דרכים, בהם הדגש על הסתרת רגשות בציבור, כגון דכדוך, התאהבות, צער או אבל; נכונות להקריב למען הכלל בדמות עבודה קשה והסתפקות במועט; תכנון מסלול חייו של הפרט באופן שישתלב עם צרכיו ומטרותיו של הקולקטיב, וכיוצא בזה."

לשם מה לתמצת?

תימצות וסיכום הם כלי מועיל כאשר מבקשים להצביע על המקור כולו ועל חשיבותו, ואין מתמקדים בפרט ספציפי בו.

פרפרזה וציטוט ישיר הם כלי מועיל מאוד כאשר מבקשים להתמקד בחלק מסוים במחקר המתואר במאמר.

איך להימנע מגניבה ספרותית (פלגיאט)

כאשר כותבים פרפרזה, יש להקפיד להימנע מגניבה ספרותית, ולו בטעות.

!!! שימו לב: גניבה ספרותית עלולה להביא להורדה משמעותית של הציון, או אפילו

לפסילת העבודה כולה!!!

גניבה ספרותית עלולה לקרות אם הפרפרזה דומה מדי לציטוט המקורי – למשל, כאשר ביטויים או משפטים שלמים זהים למקור (ואז יש צורך להביאם בין מרכאות), וכן כאשר אין מאזכרים בצורה מדויקת ונאותה את המקור שעליו מסתמכת הפרפרזה.

להלן דוגמאות לפרפרזה ולציטוט נכונים, ולאחריה דוגמאות של **גניבה ספרותית**:

1. המקור :

כלים מדיניים שונים עשויים לסייע לכלכלות המודרניות להפחית בהרבה את רמת הצריכה שלהן. ובכל זאת, מה יכול להפוך את הצריכה לדורסנית פחות בכלכלה קפיטליסטית שכל ייעודה התפשטות כלכלית תמידית? ככלות הכול, לתרבות הצרכנית יש תפקיד חשוב: היא מבטיחה שטובין המיוצרים בכלכלה ההיפר-יצרנית אכן יירכשו. משמעות הדבר היא המשך צבירת ההון, מה שמביא לחידושים טכנולוגיים, ואלה בתורם מניבים תוצר עבודה גדול יותר. ... דינמיקה זו עלולה להתמוטט אם הצרכנים לא יוציאו די כסף.

(מתוך: מייקל רנר, "לקראת כלכלה צרכנית פחות", בתוך ר' פרומקין, ד' חנין, ע' אידלמן (עורכים), **צורכים עולם. תרבות הצריכה – הערכת מצב**, ירושלים: מרכז השל ומכון ירושלים לחקר ישראל ובשיתוף הוצאת בבל, 2004, עמ' 151)

1.1 דוגמה לפרפרזה נכונה של המקור :

מייקל רנר (בהערת שוליים יש להפנות למקור) מכיר בכך שבאמצעות אימוץ קווי מדיניות שונים ניתן לצמצם משמעותית את הצרכנות בכלכלות המודרניות. אך הוא מוסיף ומדגיש, שבכדי לרסן את הנזק שגורמת, לדעתו, שיטת הייצור הקפיטליסטית, נחוץ גם שינוי בתרבות הצרכנית, שכן היא זו שמוודאת שלמוצרי הכלכלה הקפיטליסטית יהיה ביקוש. כל מעגל צבירת ההון תלוי בכך שהצרכנים ימשיכו לפתוח את ארנקם, שהרי אם לא יעשו כן, התרחבות מנגנון הייצור תיבלם.

* בפעם הראשונה בה מצוין המקור יש להציג את כל פרטיו הביבליוגרפיים, בהערת שוליים. למן הפעם השנייה יש לציין את שם משפחתו/ה של הכותב/ת, את כותרת המחקר [אם ארוך – בקיצור], את מספר/י העמודים. לדוגמא: רנר, לקראת כלכלה צרכנית פחות, עמ' 151.

1.2 דוגמה לשילוב נכון של פרפרזה וציטוטים :

מייקל רנר סבור אמנם שאימוץ קווי מדיניות שונים עשוי להוביל לצמצום ניכר של הצרכנות במסגרת הכלכלות המודרניות. אך אין די בכך, לדעתו, שכן דרושה גם התמודדות עם התרבות הצרכנית עצמה. שהרי תרבות זו, לטענתו, "מבטיחה שטובין המיוצרים בכלכלה ההיפר-יצרנית אכן יירכשו". רק שינוי תרבותי, אם כך, עשוי "להפוך את הצריכה לדורסנית פחות." (בהערת שוליים: רנר, לקראת כלכלה צרכנית פחות, עמ' 151).

1.3 דוגמאות לפרפרזות לא נכונות – לגניבה ספרותית :

קיימת במחקר טענה שלפיה כלים מדיניים שונים עשויים לסייע לכלכלות המודרניות לצמצם את צריכתן. ובכל זאת, מה יכול להפוך את הצריכה לדורסנית פחות בכלכלה קפיטליסטית שכל ייעודה התפשטות כלכלית תמידית? לתרבות הצרכנית יש הרי תפקיד חשוב: היא מבטיחה שמוצרים המיוצרים בכלכלה ההיפר-יצרנית אכן יירכשו. פירוש הדבר הוא המשך צבירת ההון, שמביאה לחידושים טכנולוגיים, ואלה בתורם מניבים תוצר עבודה גדול יותר. דינמיקה זו עלולה להתמוטט אם הצרכנים לא יוציאו די כסף. (רנר, לקראת כלכלה צרכנית פחות, עמ' 151).

כפי שאפשר לראות, יש אמנם הפנייה למחקר, והוכנסו שינויים קטנים בנוסח. אבל אין ניסוח עצמאי באמת של הדברים ומשפטים שלמים – המסומנים בקו תחתון – לקוחים מן המקור. זוהי דוגמה ברורה לגניבה ספרותית!

גם בדוגמה הבאה מתקיימת גניבה ספרותית:

רנר (רנר, לקראת כלכלה צרכנית פחות, עמ' 151) טוען שניתן לצמצם את הצריכה בכלכלות המודרניות באמצעות מדיניות שונה. ובכל זאת, כיצד ניתן לגרום לכך שהצריכה תהיה פחות הרסנית בכלכלה קפיטליסטית שכל ייעודה התפשטות כלכלית תמידית? כאן מדגיש רנר את חשיבות השינוי התרבותי: התרבות הצרכנית מבטיחה שמוצרים המיוצרים בכלכלה ההיפר-יצרנית אכן יירכשו. משמעות הדבר היא מעגל ייצור וצריכה ההולך ומתרחב. מנגנון זה עלול לקרוס אם הביקוש הצרכני ירד.

גם במקרה זה יש הפנייה למקור. והניסוחים הם עצמאיים יותר מאשר בדוגמה הקודמת ומרוחקים יותר מן המקור. אך די בכך שמשפטים וביטויים בודדים יישארו ללא שינוי (מודגשים בקו תחתון) כדי להכשיל את הפרפרזה ולגרום לגניבה ספרותית.

דוגמה לתיקון הבעיה וסילוק הגניבה הספרותית:

כדי להימנע מכך יש לוודא ניסוח עצמאי לאורך העבודה כולה או להשתמש בציטוטים במקומות שבהם הניסוח המקורי נשמר. כך, כדי לבטל את סכנת הגניבה הספרותית, אפשר לשלב פרפרזה וציטוט באופן הבא:

רנר (בהערת שוליים: רנר, לקראת כלכלה צרכנית פחות, עמ' 151) טוען שניתן לצמצם את הצריכה בכלכלות המודרניות באמצעות מדיניות שונה. אך כיצד ניתן לגרום לכך שהצריכה תהיה פחות הרסנית "בכלכלה קפיטליסטית שכל ייעודה התפשטות כלכלית תמידית?" כאן מדגיש רנר את חשיבות השינוי התרבותי: התרבות הצרכנית מבטיחה שמוצרים "המיוצרים בכלכלה ההיפר-יצרנית אכן יירכשו." משמעות הדבר היא מעגל ייצור וצריכה ההולך ומתרחב. מנגנון זה עלול לקרוס אם הביקוש הצרכני ירד.

במקרה זה אין גניבה ספרותית, מאחר שקיים ניסוח עצמאי, פרפרזה, וסימני הציטוט מבהירים לקורא אילו משפטים הועתקו כלשונם מן המקור.